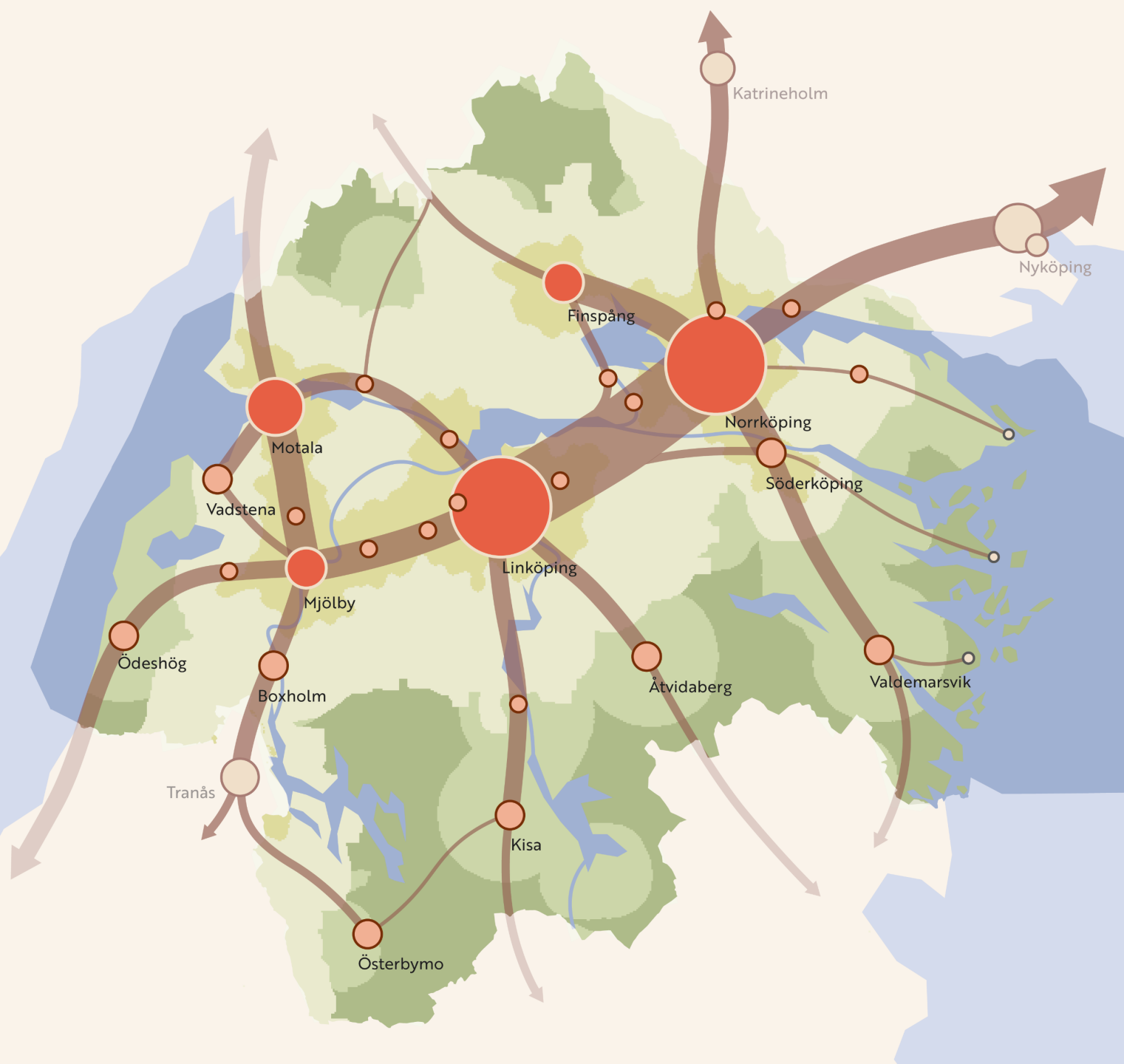

Att hitta det rumsliga i regional planering

Linus Johnson, *strateg regional planering, Region Östergötland*
Sabrina Fredin, *universitetslektor vid Institutionen för fysisk planering, Blekinge Tekniska Högskola*

12 mars 2026

CENTRUM FÖR KOMMUNSTRATEGISKA STUDIER
Rapport 2017:7

Att organisera för regional utveckling

- Erfarenheter från regionbildning i Östergötland

Brita Hermelin och Johan Wänström

li.u LINKÖPINGS
UNIVERSITET

CENTRUM FÖR KOMMUNSTRATEGISKA STUDIER
Rapport 2022:5

CKS | 25 ÅR

Att skapa ändamålsenlig samverkan

Samrådsstrukturer med region och kommuner

Johan Wänström och Brita Hermelin

li.u LINKÖPINGS
UNIVERSITET

Regional strukturbild - för Östergötland

www.regionostergotland.se

DEL 1

Rumslig strategi för Östergötland

Knyt samman Östergötland och ta tillvara det goda läget

regionostergotland.se

Region
Östergötland

li.u LINKÖPINGS
UNIVERSITET

Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet- exemplet Rumslig Strategi för Region Östergötland

Sabrina Fredin, Therese Aldinge

Institutionen för fysisk planering, Blekinge Tekniska
högskola

Brita Hermelin

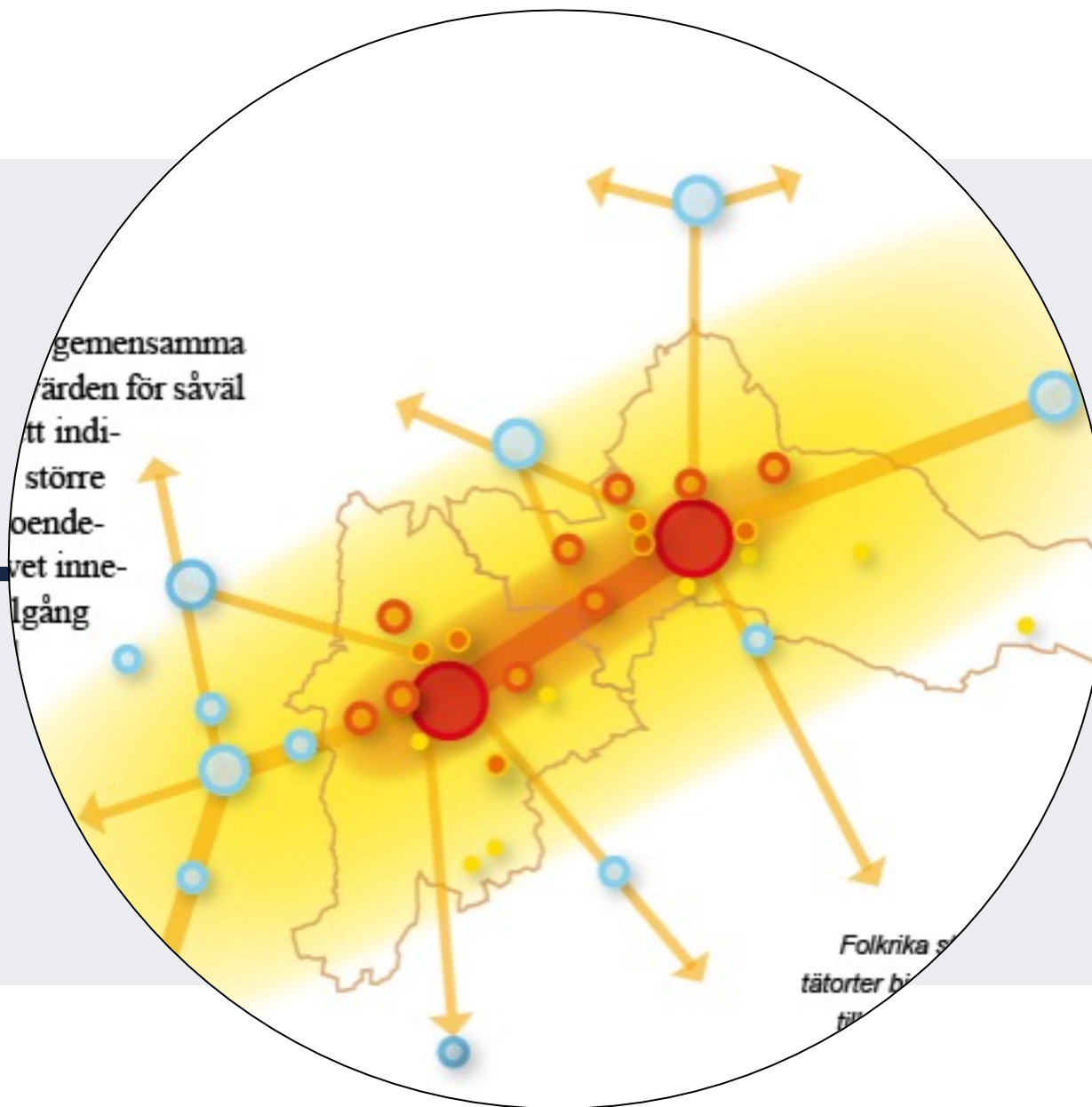
Centrum för kommunstrategisk forskning, Linköpings
universitet

Research report no. 2025:04

Region
Östergötland

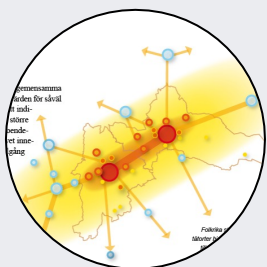

gemensamma
värden för såväl
ett indi-
större
oende-
vet inne-
lgång

Folkrika s
tätorter bi
till

SAMORDNAD SAMHÄLLSPLANERING I ÖSTERGÖTLAND

RFSP - Regionalt forum
för samhällsplanering
(politiskt nätverk)

Samrådet för
strategiska frågor

Politiska organ

LGSP - Ledningsgruppen
för samhällsplanering

Ledningsgruppen för
strategiska frågor

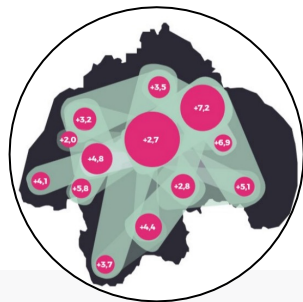
Chefsnätverk

Nätverket för
samhällsbyggnad

Obligatoriska grupper
enligt samverkansavtal

Stödgrupper bildade
på regionens initiativ

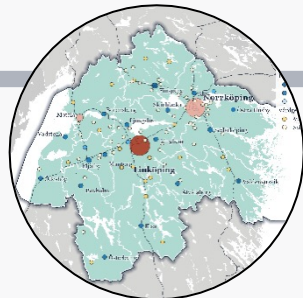
Funktionaliteten i Östergötland

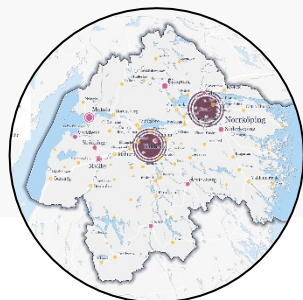
Funktionalitetens betydelse för Östergötlands utveckling

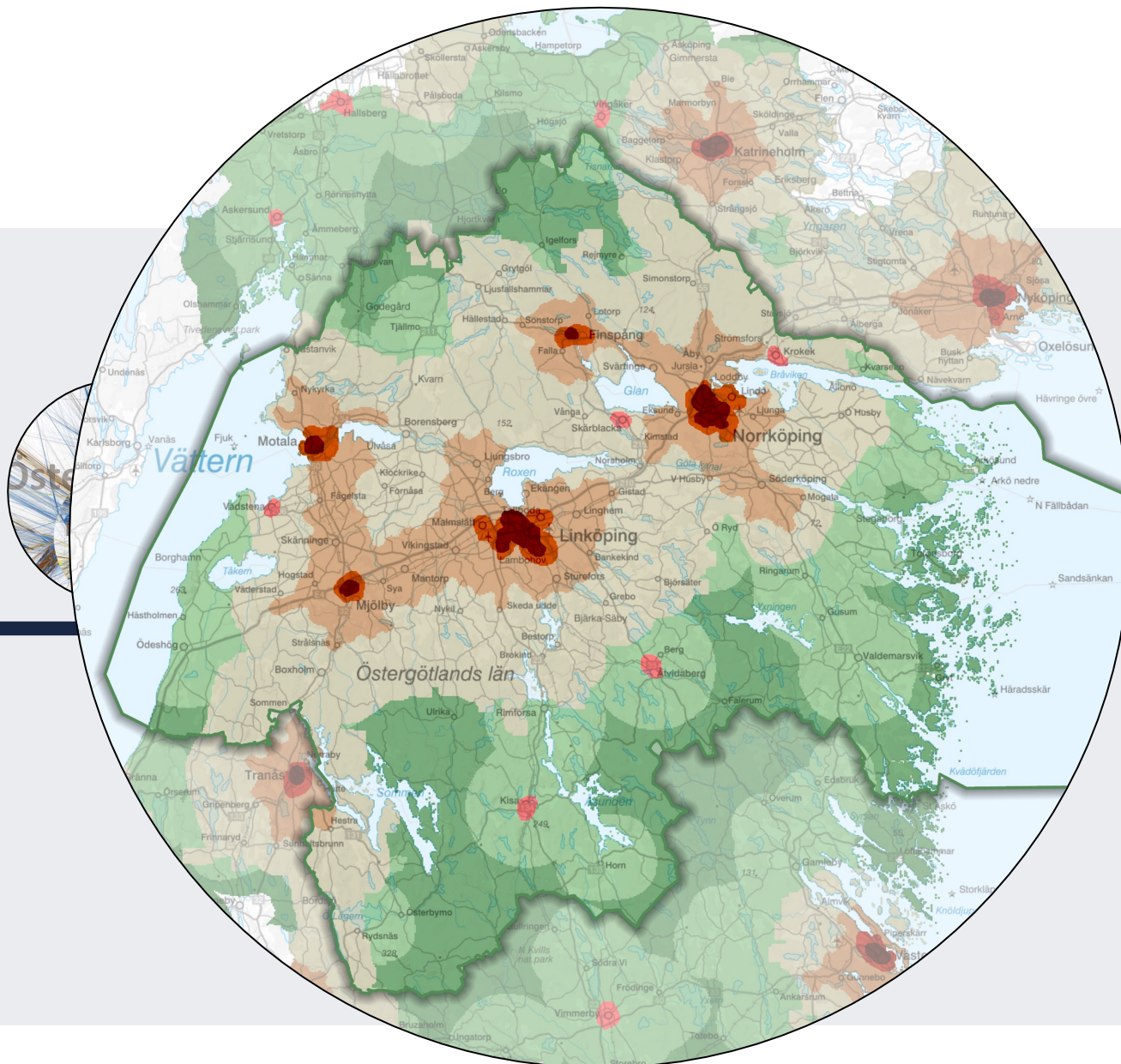
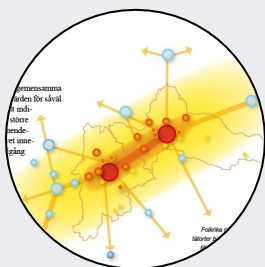
Det funktionella Östergötland

Hälsa- och sjukvårdens rumsliga dimensioner

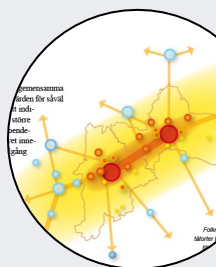
Handels geografi i Östergötland

DEL 1

Rumslig strategi för Östergötland

Knyt samman Östergötland och ta tillvara det goda läget

regionostergotland.se

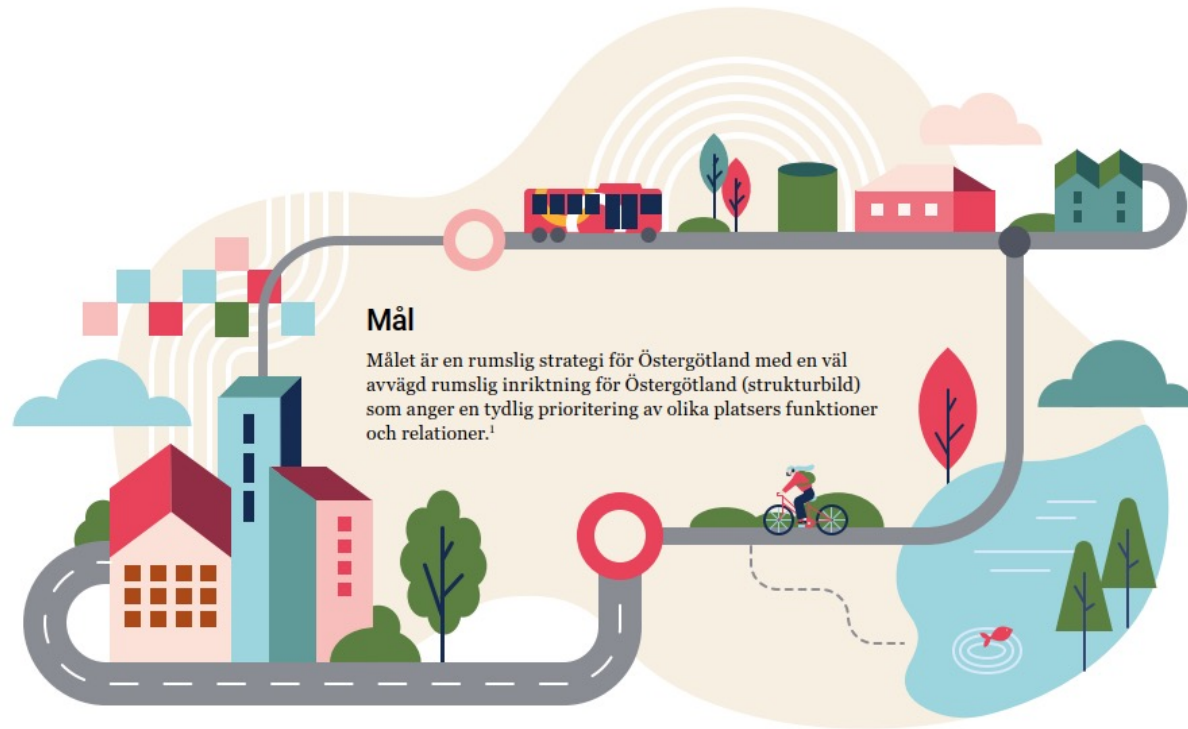

Utvecklingsstrategi för Östergötland

regionostergotland.se

Mål

Målet är en rumslig strategi för Östergötland med en väl avvägd rumslig inriktning för Östergötland (strukturbild) som anger en tydlig prioritering av olika platsters funktioner och relationer.¹

Syfte

1

Utgöra det rumsliga perspektivet i Region Östergötlands alla regionala styrdokument och därmed stärka Region Östergötlands roll som samhällsbyggare genom ett konsekvent rumsligt agerande i bland annat hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken.

2

Utgöra vägledande underlag för kommunernas arbete med regionala och mellankommunala utvecklingsfrågor i framför allt den kommunala fysiska planeringen.

3

Utgöra underlag för Region Östergötlands agerande i kommunala och andra planprocesser.

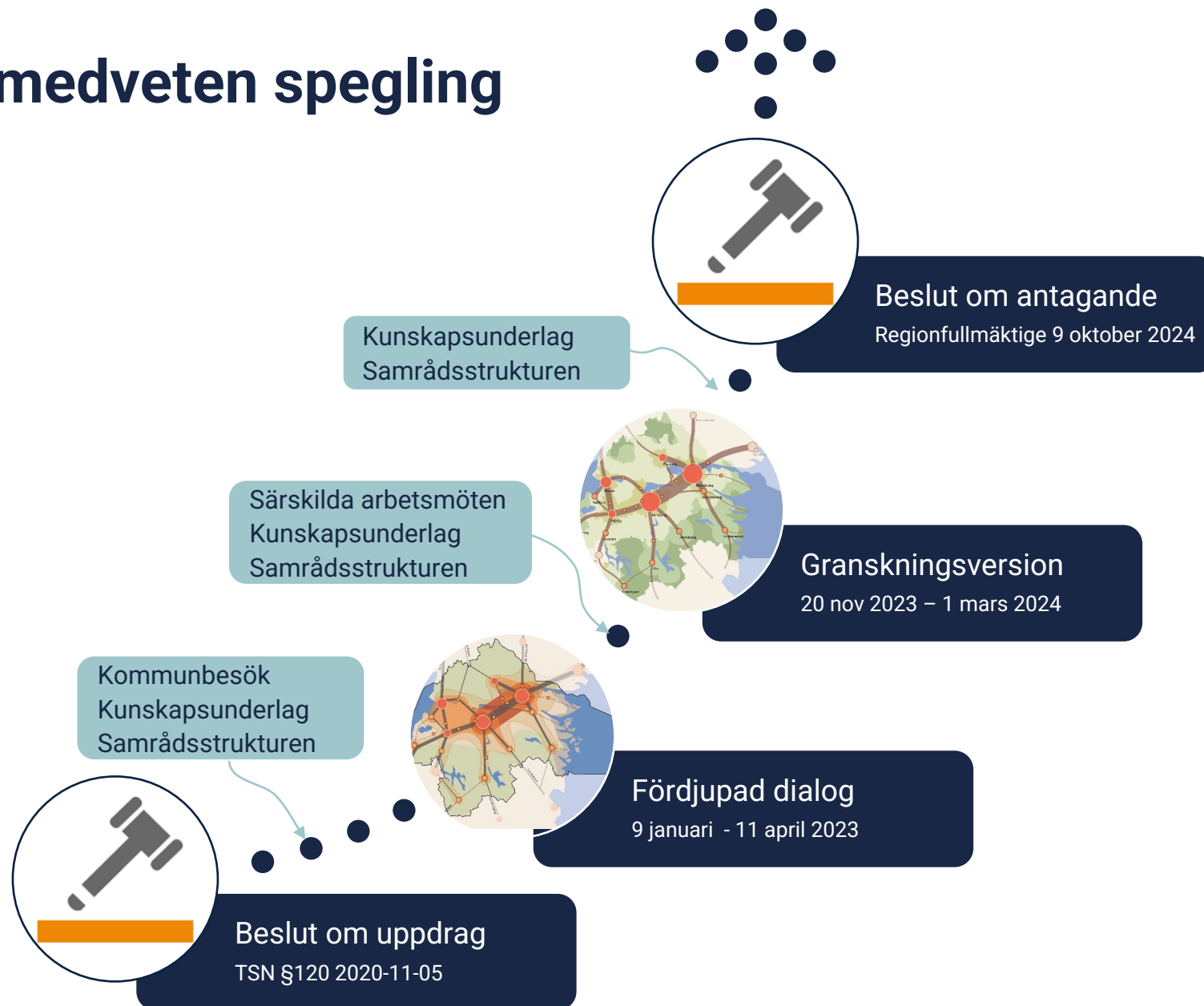
RUMSLIG PLANERING

Syftet med den rumsliga planeringen är att stärka planeringsperspektivet och synliggöra vilken funktion platser har och hur dessa relaterar till varandra samt hur detta kan samordnas och förbättras för ökad funktionalitet. Rumslig planering är ett verktyg som kan bidra i arbetet med hållbar utveckling ur ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv. Den regionala planering som sker inom regionernas utvecklingsuppdrag, men utanför PBL, benämns ofta rumslig planering eller rumslig utvecklingsplanering.

FYSISK PLANERING

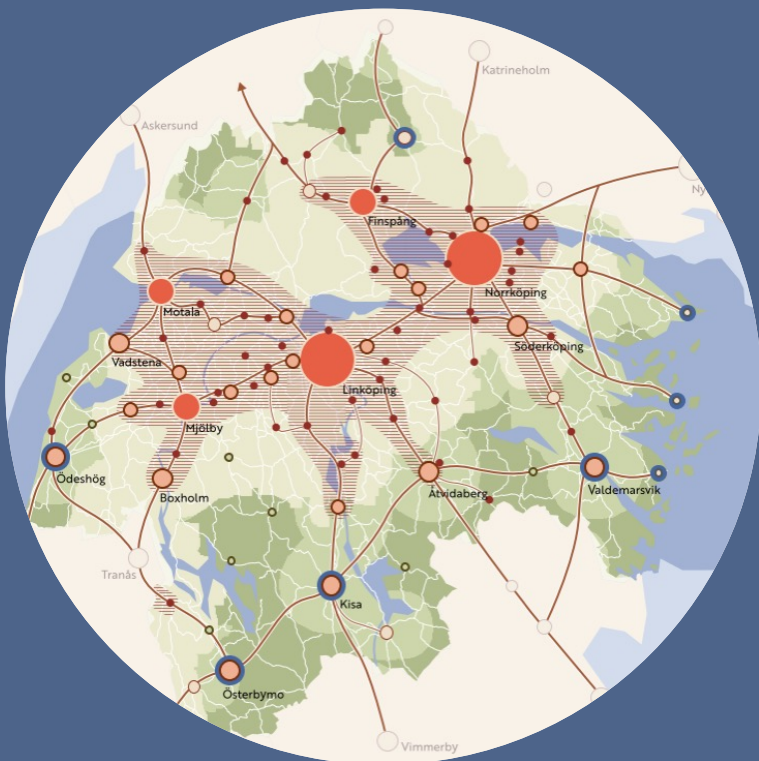
Fysisk planering handlar om hur mark och vattenområden bör användas, var bebyggelse och infrastruktur ska ligga och hur den bör vara utformad. Plan- och bygglagen (PBL) styr den kommunala och regionala fysiska planeringen. Det finns en typ av regional fysisk plan: regionplan. Det är endast Region Stockholm, Region Skåne och Region Halland som har uppdraget att ta fram en regionplan. Det finns tre typer av kommunala fysiska planer: översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser.

Process – medveten spegling av PBL

Ett geografiskt helhetsperspektiv

Knyt samman Östergötland

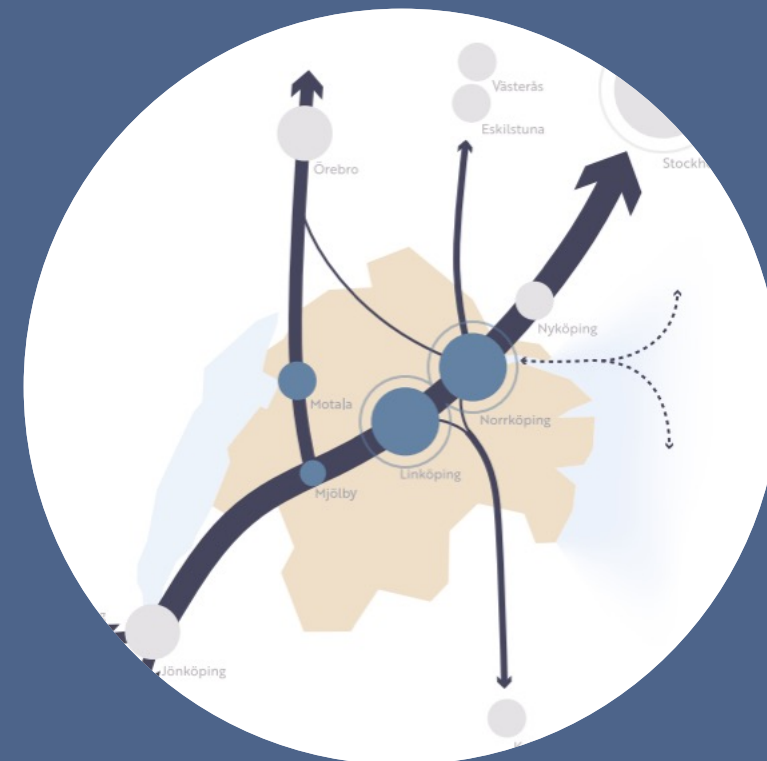
Närgeografisk strukturbild

Knyt samman Östergötland

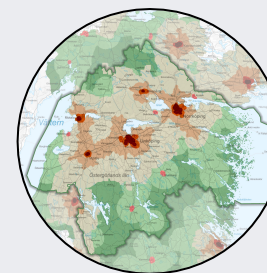
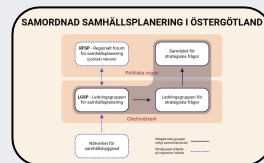
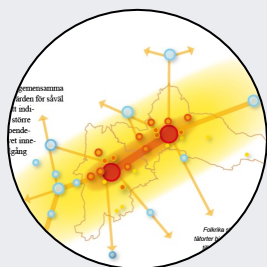

Regional strukturbild

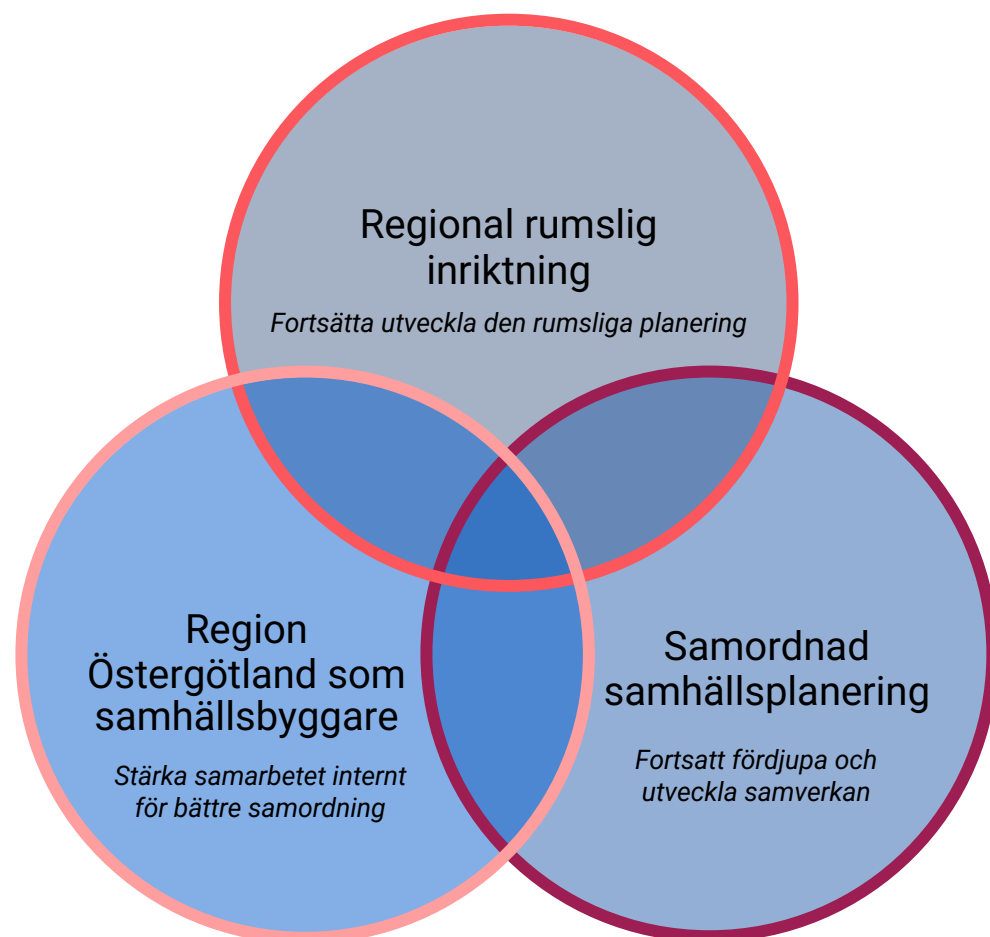
Ta tillvara Östergötlands goda läge

Storregional strukturbild 2050

Det regionala uppdragets tre ben

MÅLBILD UTVECKLING REGIONAL PLANERING

Målet är en väl samordnad och avvägd samhällsplanering i Östergötland, inklusive ett tydligt regionalt perspektiv med bred acceptans i flernivåstyrningen. Vägen dit går genom fördjupad samverkan, samplanering med tydlig regional rumslig inriktning som successivt fördjupats.

Vilken regional rumslig inriktning ska det vara?

- **Utgångsläge (CKS-rapport 2017):**
 - Vad är egentligen nyttan med en regional nivå?
 - Linköping och Norrköping bestämde länge det rumsliga narrativet av regionen; mindre kommuner kände inte igen sig.
 - Avvaktande och splittrat engagemang på kommunal nivå.

Vilken regional rumslig inriktning ska det vara?

- **Att bygga upp förtroende bland kommunerna**
 - Ska vi delta eller kommer rumslig strategi åter domineras av Linköping och Norrköping?
 - På vilket sätt kommer det regionala rumsliga utmana planmonopolet?
 - Regionen som en "ny" aktör: som facilitator eller som motvillig regional ledare?

Vilken regional rumslig inriktning ska det vara?

- **Vem kan/vill vara med att forma den regionala rumsliga inriktningen?**
 - Stor spridning när det gäller kommunernas förutsättningar; samverkansgräns hos mindre kommuner
 - Hur ser den lokala politiken på en regional rumslig strategi?
 - Tränger det regionala rumsliga arbetet undan etablerade mellankommunala samarbeten?

Framtida utmaningen: Att integrera den rumsliga strategin?

Efter antagandet av rumslig strategin

- Osäkerhet kvarstår kring hur strategin kommer att användas praktiskt och vilka konsekvenser den kan få för kommunernas arbete.
- Ska det användas i framtiden som en regionplan?
- Ska det användas för att fatta vissa beslut? T.ex. reduktion av kollektivtrafiken
- Vem är det som driver implementeringen? Regionen, den motvilliga ledaren?
- Hur får man kontinuitet i processerna?
- Hur kan/ska den integreras med andra regionala dokument/strategier?

Avslutande reflektioner

Referenser

- Rumslig strategi för Östergötland
 - https://utveckling.regionostergotland.se/download/18.3fa0e2a19347d264fc4aec/1733238528582/REOS_0033_Rumslig_strategi.pdf
- Utvecklingsstrategi för Östergötland
 - <https://utveckling.regionostergotland.se/download/18.62e80d0719afd169bdfd6e/1765371884738/Utvcklingsstrategi%20f%C3%B6r%20%C3%96sterg%C3%B6tland.pdf>
- Strategisk planering i det regionala utvecklingsarbetet - exemplet Rumslig Strategi för Region Östergötland
 - <https://bth.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A2030348&dswid=6411>